

ՀՅՈՒՐԱՍԵՆՅԱԿ

«ԻՆՉՊԵՐՍ ԵՄ ԱՃԽԱՏՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԻ ՀԵՏ. ԵՄ ՆՐԱՆՅՈՒՄ ԵՄ»

Մեր հյուրն է Թբիլիսիի Պ.Ադամյանի անվան պետական հայկական դրամատիկական թատրոնի ռեժիսոր Լևոն Ուզունյանը:

- Պարոն Լևոն, որտե՞ղ եք ծնվել **Դուք**:

- Թբիլիսիում, Սոլովակիում, փոքր կոմունալ բնակարանում, ռուսալեզու հայկական ընտանիքում: Ինձ անվանել են Լևոն՝ ի պատիվ պապիս՝ Լևոն Ստեփանի Ուզունյանի: Նա բարձրակարգ հացթուխ էր, եւ նրա պատրաստած համեղ հացը մեծ պահանջարկ էր վայելում թբիլիսցիների ու մեր քաղաքի հյուրերի շրջանում:

Հայրս սովորել է Մոսկվայի փայտամշակման արդյունաբերության պետական ինստիտուտում՝ ինժեներ-տեխնոլոգ մասնագիտությամբ, եւ, վերադառնալով Թբիլիսի, աշխատել է «Գանթիադի» ոչ մեծ արտադրական միավորումում, նաեւ՝ խոհանոցային կահույքի ֆաբրիկայում: Նրա կուտակած փորձը անցկատելի չի մնում. դպրոցական գույքի ֆաբրիկայի տնօրեն Սպիրիդոն Կարճավան հորս հրավիրում է ձեռնարկություն՝ որպես գլխավոր տեխնոլոգ, եւ նա այնտեղ աշխատում է մինչեւ իր կյանքի վերջը:

- **Ֆարքիկայի արտադրանքը միշտ վայելել է բարձր պահանջարկ, եւ այն կարելի էր տեսնել ոչ միայն Թբիլիսիի դպրոցներում, այլեւ նախկին միութենական համրապետությունների միջնակարգ ուսումնական հաստատություններում, արտասահմանյան երկրներում:** Այդ հաջողության մեջ, իհարկե, առկա է նաեւ Ձեր հոր աջակցությունը: Իսկ Ձեր մայրը ի՞նչ մասնագիտություն ուներ:

- Մայրս՝ Արգա Ուզունյանը, ավարտել է Թբիլիսիի պետական բժշկական ինստիտուտը եւ երկար տարիներ՝ որպես մանկաբույժ, աշխատել Սոփեթայա փողոցում գտնվող մանկական հիվանդանոցում:

- **Որտե՞ղ եք սովորել **Դուք**:**

- Միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո, ընդունվել եմ Թբիլիսիի Ջավախիշվիլու անվան պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը եւ 1980 թվականից աշխատել «Վրացֆիլմ» կինոստուդիայում՝ որպես տնտեսագետ, ավելի ուշ՝ ռեժիսորի ասիստենտ, երկրորդ ռեժիսոր եւ վերջապես անձամբ բեմադրեցի «Բարոյագուրկ հրեշտակ» գեղարվեստական ֆիլմը, որտեղ գլխավոր դերերը կատարում էին անվանի դերասաններ Ռամազ Զինիվաձեն ու Մամուկա Կիկվելեիշվիլին: Կինոնկարն արժանացավ մասնագետների ու հանդիսականների բարձր գնահատականին: Այն

հաջողությամբ ցուցադրվեց ոչ միայն Թբիլիսիում, Մոսկվայում, Լեւոնի գրադում, Երեւանում, Ալմա-Աթայում, այլեւ այն ժամանակվա Խորհրդային Միության այլ քաղաքներում, ինչպես նաեւ Գերմանիայում ու Ֆինլանդիայում անցկացված կինոփառատոներում:

- **Այդ հաջողության մեջ հավանաբար փոքր դեր չեն խաղացել Ձեր դաստիարակների խորհուրդները:**

- Բնական է: Ինձ շատ բան են սովորեցրել վրացական կինոյի ավագագույն վարպետները. «Ձիմվորի հայրը»՝ ինչպե՞ս վարվել խորհրդային ռեժիսոր Ռեզո Զխեիձեն, դերասան եւ ռեժիսոր Օթար Կոբերիձեն, ռեժիսոր Ալեկ Ցաբաձեն: Եվ, իհարկե, ինձ համար անգնահատելի նշանակություն են ունեցել մեր հայրենակից, համաշխարհային կինոյի պատմության մեջ խոշորագույն գործիչ Մերգել Փարաջանովի իմաստուն խորհուրդները:

Ջերմությամբ եմ հիշում Մոսկվայում, Ս.Գերասիմովի անվան կինոնատոգրաֆիայի համամիութենական պետական ինստիտուտում, անցկացրած տարիները: Այստեղ ես անցա ստեղծագործական աշխատողների որակավորման բարձրագույն դասընթացներ: Իմ ղեկավարը հայտնի ռեժիսոր Իրակլի Կվիրիկաձեն էր: Թբիլիսի վերադառնալուց հետո, կատարելագործվեցի վերոնշյալ ինստիտուտի շրջանավարտ, շնորհալի դերասան եւ ռեժիսոր Բադուր Շուվաձեի մոտ:

- **Կինոռեժիսոր դարձաք, սակայն կինոյում չմնացիք...**

- Այդ ժամանակ սկսվեց Խորհրդային Միության փլուզումը, եւ ես ստեղծագործական ուղիս շարունակեցի Վրացական հեռուստատեսության առաջին ալիքում:

- **Հեռուստատեսությունում աշխատանքից ի՞նչ է մնացել Ձեր հիշողության մեջ:**

- Վրաստանում առկա կրոնական ուղղությունների մասին թեմատիկ ծրագրերի իմ ստեղծած շարքը: Այդ ծրագրերի պատրաստման գործում վիթխարի դեր խաղաց Համայն Վրաստանի Կաթողիկոս-Պատրիարք Իլիա Երկրորդը, որի հետ ես համդիպեցի մի քանի անգամ եւ նրանից շատ արժեքավոր դասեր քաղեցի: Օգտակար շատ բան քաղեցի նաեւ իմ անմիջական ղեկավար, վրացական եկեղեցու հոգեւորական, տեր Գիորգիի (Գամդրեկելի) հետ անմիջական զրույցներից:

- **Ինչպե՞ս հայտնվեցիք Թբիլիսիի հայկական դրամատիկական թատրոնում:**

- Իմ մտերիմ ընկերը՝ Ա.Գրիբոյեդովի անվան թատրոնի դերասան եւ ռեժիսոր Ռոբերտ Մանուկյանը, ինձ ծանոթացրեց հայկական թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար

Արմեն Բայանդուրյանի հետ: Վերջինս թատրոն հրավիրեց Ռոբերտին ու ինձ: Ավելի ուշ, Ռոբերտը մեկնեց Մոսկվա եւ այնտեղ աշխատում էր Մոսկվայի կինոդերասանի թատրոնում՝ որպես գլխավոր ռեժիսոր:

- **Իսկ **Դու՞ք**...**

- Ես մնացի հայկական թատրոնում եւ այստեղ գտնվելու տարիներին իրականացրի քսանչորս բեմադրություն:

- **Դրանցից ո՞րը կնշեիք:**

- Դրանք բոլորն էլ թանկ են ինձ համար, որովհետեւ յուրաքանչյուր բեմադրություն պահանջում է անդուլ, երբեմն՝ ծանր աշխատանք: Կարող եմ նշել այնպիսի ներկայացումներ, ինչպիսիք են՝ Գ.Սունդուկյանի «Քանդած օջախը», Ա.Ցաղարեյի «Խանութան», Դ.Դի.Թումանյանի «Հեթիաթները», Վաթա Փշավելայի «Բախտրիոնին», Ա.Զեխովի «Կատակներ սիրո մասին», Ա.Օստրովսկու «Գայլեր եւ ոչխարները», Մ.Բուլգակովի «Պականամիտ ժողովները», Ե.Շվարցի «Չլույս թագուհին»: Առաջին անգամ հայ բեմում ներկայացրին Գիորգի Երիսթավի «Ամտեսանելի գլխարկ» եւ Ռաֆայել Երիսթավի «Նախ մահացան, հետո ամուսնացան» պիեսները:

- **Որտե՞ղ կարելի է տեսնել Ձեր ներկայացումները:**

- Տվյալ պահին մեր թատրոնը, որն արդեն 156 տարեկան է, վթարային վիճակում է եւ նորոգման փուլում: Հույս եմ տածում, որ Վրաստանի մշակույթի եւ հուշարժանների պահպանության նախարարու-

թյան նոր ղեկավարությունը մեզ կաջակցի այս հիմնախնդրի լուծման գործում:

Հաճախ ներկայացումներով հանդես ենք գալիս Ախալցխեում, Ախալքալաքում, Նինոծմինդայում, Բաթումիում... Սիստեմատիկ հյուրախաղեր ենք ունենում Երեւանում, Գյումրիում, Վանաձորում եւ Հայաստանի այլ քաղաքներում:

- **Ինչպե՞ս են գնահատել Ձեր թատերական ավանդը Վրաստանում ու Հայաստանում:**

- Թատերական արվեստի զարգացման, վրաց եւ հայ ժողովուրդների բարեկամության ամրապնդման ու արգասաբեր ստեղծագործական գործունեության համար, Վրաստանի այն ժամանակվա նախագահ Էդուարդ Շեւարճնաձեն ինձ պարգևատրեց շնորհակալագրով, իսկ Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարությունը թատերական արվեստի զարգացման գործում ներդրած ավանդի համար ինձ արժանացրեց «Ոսկե մեդալի»:

- **Հավանաբար, նվաճումներ եք ունեցել նաեւ միջազգային մրցույթներում:**

- Ավստրիայի «Թատերական Լոռն» միջազգային փառատոնում մեր «Անտեսանելի գլխարկ» ներկայացումն արժանացավ գլխավոր մրցանակի՝ Գրան-պրիի, իսկ դերասանուհի Սնեժանա Յաղուբովան առաջին տեղը գրավեց «Կանացի լավագույն դեր» անվանակարգում:

- **Ցանկանում եմ այսպիսի հարց տալ. հանրաճանաչ օպերային երգչուհի եւ դերասանուհի Էլվիրա Ուզունյանը Ձեր ազգականն է:**

- Էլվիրան իմ հորեղբոր աղջիկն է: Թբիլիսիի կոնսերվատորիան ավարտելուց հետո, նա իր ամուսնու՝ դիրիժոր Վադիմ Շուբլաձեի հետ մեկնեց Երեւան ու երկար տարիներ Երեւանի Սպենդիարյանի անվան օպերայի եւ բալետի թատրոնի առաջատար մեներգչուհին էր: Մեծ հաջողությամբ կատարել է մեներգեր հայկական եւ արտասահմանյան օպերաներից, նկարահանվել է կինոյում: Էլվիրան ջերմ բարեկամությամբ կապված էր նշանավոր դերասանուհի Սոփիկո Ճիաուրիայի հետ: Երկուսն էլ արժանացել են Վրաստանի ու Հայաստանի ժողովրդական արտիստուհու պատվավոր կոչման: Փաստ, որը նախադեպը չունի:

- **Ինչպե՞ս դասավորվեց Էլվիրա Ուզունյանի հետագա կենսուղին:**

- Այժմ նա ապրում է Բոստոնում, դաստիարակում պատանի երգիչների: Նրա դուստր Զառան ամուս-

նու՝ հայտնի լրագրող Տոնի Հելպինի հետ բնակվում է Լոնդոնում:

Էլվիրան պատրաստել է նախագիծ հիանալի հայ օպերային երգչուհի Նադեժդա Պապայանի մասին, որը հանդես է եկել կայսերական թատրոններում:

Նադեժդան ծնվել է 1868 թվականին, Աստրախանում: Գիմնազիան ավարտելուց հետո, ընդունվել է Պետերբուրգի կոնսերվատորիան, սակայն հիվանդության պատճառով մեկնել է Միլան, որտեղ եւ կատարելագործվել է երգեցողության մեջ: Մեծ հաջողությամբ հանդես է եկել Իտալիայի օպերային թատրոններում, 1893 թվականի սեպտեմբերին՝ Թիֆլիսում, Շ.Գունդի «Ֆաուստ» օպերայում՝ Մարգարիտի դերերգով: Ներկայացման մեջ նրա հետ երգել է երիտասարդ Ֆյոդոր Շալյապինը: Այդ ելույթից հետո, նա մի քանի անգամ հյուրախաղերով եղել է Թիֆլիսում:

- **Ե՞րբ կիրականացվի Էլվիրա Ուզունյանի կինոնախագիծը:**

- Երբ նա ժամանի Երեւան, այդ ժամանակ կորոշվի ֆիլմի բեմադրողը, կլուծվեն նաեւ մի շարք հարցեր:

- **Դուք ինչպե՞ս եք աշխատում դերասանների հետ:**

- Ես նրանց սիրում եմ: Չէ՞ որ նրանք հիմնականում իմ սաներն են, եւ շատերը կես խոսքից հասկանում են ինձ: Կարելի է աշխատանքային մթնոլորտ ստեղծելն է:

- **Ամուսնացա՞՞ք եք:**

-Այո: Կինս՝ Ասյա Ուզունյանը, ավարտել է Թբիլիսիի Ջավախիշվիլու անվան պետականալսարանի կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետը:

- **Պատմեք, խնդրում եմ, Ձեր այս տարվա ստեղծագործական պլանների մասին:**

- Այժմ աշխատում եմ Դ.Կլդիաշվիլու «Դարիսպանի ծախսորդություններ» դրամայի վրա, որտեղ գլխավոր դերում է իմ նախկին ուսանող, այժմ թատրոնի դերասան Մերգել Սաֆարյանը: Բացի նրանից, ներկայացման մեջ զբաղված եմ Սնեժանա Յաղուբովան, Քրիստինա Ռուսանյանը, Սվետլանա Թարխանովան... Նրանք էլ իմ սաներն են՝ դասավանդում են թատրոնին առընթեր թատերական ստուդիայում:

- **Ե՞րբ է պլանավորվում պրեմիերան:**

-Հավանաբար ապրիլին, ծայրահեղ դեպքում՝ մայիսին: Այդ պիեսը առաջին անգամ կցուցադրվի հայկական բեմում:

Ձրուցեք ԲՈՐԻՍ ՇԱՅՆԱՋԱՐՈՎԸ

ՆՈՐ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՏՈՒՆ. ԹԱՄԱՐԵՎԵՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՏՈՒՆԸ

ԳԱՆԱԿՏԻՈՆ ՏԱԲԻՉԵ ՓՈՂՈՑ №20

Փողոցի ձախ կողմում, 20 համարի ներքո, գտնվում է «Կովկասյան տունը» կամ, ինչպես հաճախ կոչում են այն՝ Սմիրնովների տան Պուշկինյան հուշարձանը: Հյուսիսն ու հարավը, եվրոպան եւ Ասիան. ծայրահեղորեն տարբեր, բայց հատկապես հին Թիֆլիսի համար Տան մթնոլորտը հիանալիորեն բնորոշող աշխարհընկալումներ... Այստեղ մտնելով՝ ակամայից մոռանում ես, որ ժամանակակից քաղաքից քեզ ընդամենը մի քայլ է բաժանում, քանի որ անսպասելիորեն դառնում ես XIX դարի հիասքանչ լուսթյան վկան ու մասնակիցը:

Եվրոպական ավանդական ոճով ու բազմերանգ փայտե պատշգամբներով Տունը կառուցվել է 1860 թվականին, թամամշել ընտանիքի առաջնորդի պատվերով (մեծահարուստ հայ վաճառական) ու շվեդ Օտտո Սիմենսոնի նախագծով: Թամամշելի դուստրը՝ Ելիզավետան, ամուսնանում է Միխայիլ Սմիրնովի հետ՝ որպես օժիտ ստանալով այդ տունը: Միխայիլի մայրը՝ Ալեքսանդրա Օսի-

(Սկզբը՝ «Վրաստան»,

№ 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12, 13-14-ում)

... ԵՎ ԹԲԻԼԻՍԻԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՆԵՐԸ

Շարունակում ենք ներկայացնել հատվածներ «Թբիլիսի. զբոսաշրջիկի տեղեկատու» անգլերենով եւ ռուսերենով ուղեցույցի՝ մեր քաղաքի պատմական ու մշակութային արժեքավոր հուշարձանների եւ կառույցների մասին պատումնաշարից:

պովմա Սմիրնովա-Ռոսսետը, ժամանակի պատվարժան կանանցից մեկն էր: Նա երկու կայսրուհիների սպասուհին է եղել, գրական սրահի տնօրենն ու մի շարք անգուգական հուշագրությունների հեղինակը, ինչպես նաեւ ժամանակի գեղեցկներից մեկը: Նրա հետ մտերիմ էին Կրուլովը, Պուշկինը, Միցկևիչը, Լիստը, ժուկովսկին: Ռուսական պոեզիայում նա բացառիկ տեղ էր գրավում, Ալեքսանդրային նվիրվել է ավելի քան 30 բանաստեղծություն, որոնցից շատերը զուգորդվել են երաժշտության հետ եւ կատարվում են որպես հին քաղաքային ռոմանսներ: XIX դարի 70-ականների վերջերին Միխայիլը Պետերբուրգից տեղափոխում է մոր գրական սրահը, նաեւ տեղի մթնոլորտն ու շուկան: Այսպես, Թբիլիսիում հայտնվում են եզակի ճմուշներ՝ Պետրոս Առաջինի ձեռքերով պատրաստած դեկորատիվ սեղանիկները, Պուշկինի կամերունյան

գլխարկը, Իլիա ճավճաձեի բնագիր նամակները, Եկատերինա Երկրորդի ծխախոտը եւ այլն: Տունը վերածվել էր մշակութային կապերի կենտրոնի, որտեղ միմյանց էին հանդիպում Վրաստանից ու Ռուսաստանից անվանի մարդիկ՝ գրողներ, երաժիշտներ, դերասաններ, գիտնականներ: Այստեղ շատ ու շատերն են հյուրընկալվել՝ հենց միայն ընտանեկան սրբություններով ու մասունքներով տեսնելու եւ շոշափելու, նրանց թվում՝ Ն.Նիկոլաձեն, Պ. Մելքիշվիլին, Ա.Ռուբենշտեյնն ու

հյուրախաղային ծրագրով հաճախ Թիֆլիս այցելող ու երեկոներն այստեղ հաճույքով անցկացնող Պ.Չայկովսկին: Ժամանակին Իլիա ճավճաձեն հենց այստեղ մեծ շուքով տոնել է Պուշկինի ծննդյան 100-ամյակը: Այստեղ 1922 թվականին, ընտանիքի միջոցներով, պատրաստվել ու լույս է ընծայվել Նիկոլոզ Բարաթաշվիլու (Ելիզավետայի քույրը ամուսնացած էր մեծ բանաստեղծի զարմիկի հետ) ստեղծագործությունների առաջին ակադեմիական ժողովածուն: Սմիրնովների գեղաստանի երեք սերունդ կարողացել են XX դարի փոթորկվող ցնցումներից խնամքով պահել ու փայփայել մասունքների եզակի հավաքածուն եւ ապա՝ 1985 թվականին, փոխանցել այն Վրաստանին՝ որպես նվեր:

(Շարունակելի)

Պատրաստեց ԳԱՅԱՆԵ ՔՈՍՏԱՆՋՅԱՆԸ

Երեւանում հունիսի 15-ին Կրեդի Կոնսենս Արեւելյան Եվրոպայի տարածաշրջանային հակադոպինգային կազմակերպության գագաթաժողովը: Գագաթաժողովի աշխատանքներին մասնակցելու է 8 երկիր՝ Հայաստանը, Վրաստանը, Ադրբեջանը, Սուդանը, Ալբանիան, Բոսնիա-Հերցեգովինան, Մակեդոնիան եւ Մոնթենեգրոն: Երեւան են ժամանելու Համաշխարհային հակադոպինգային գործակալության զարգացման բաժնի պետ Թոմ Մեյլը եւ եվրոպական գրասենյակի տնօրեն Ֆրեդերիկ Դոնգեն: Հայաստանի հակադոպինգային կազմակերպությունը ողջ տարածաշրջանում առաջին է, որ արժանացել է «ISO-9001:2008» որակի կառավարման սերտիֆիկատի՝ աշխարհում դառնալով 23-րդ երկիրը, որին տրամադրվել է նման հավաստագիր: «Սոչի-2014» օլիմպիական խաղերի կազմկոմիտեի առաջարկությամբ, երեք հայ դոպինգ-սպա կընդգրկվի խաղերը սպասարկող միջազգային հակադոպինգային թիմի կազմում:

